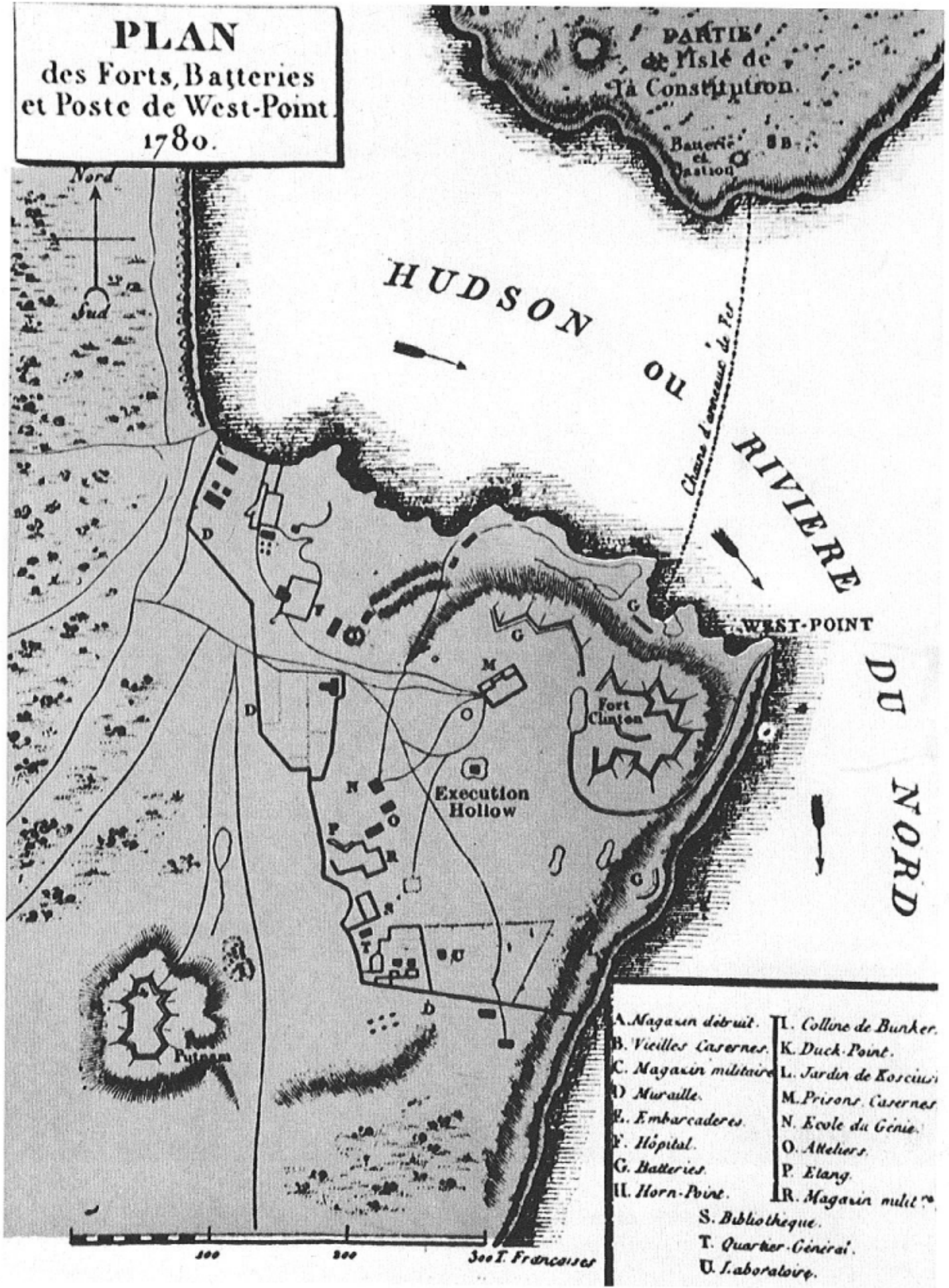

Kościuszko, obraz Józefa Grassiego, Ambasada Polski,
Waszyngton D.C.

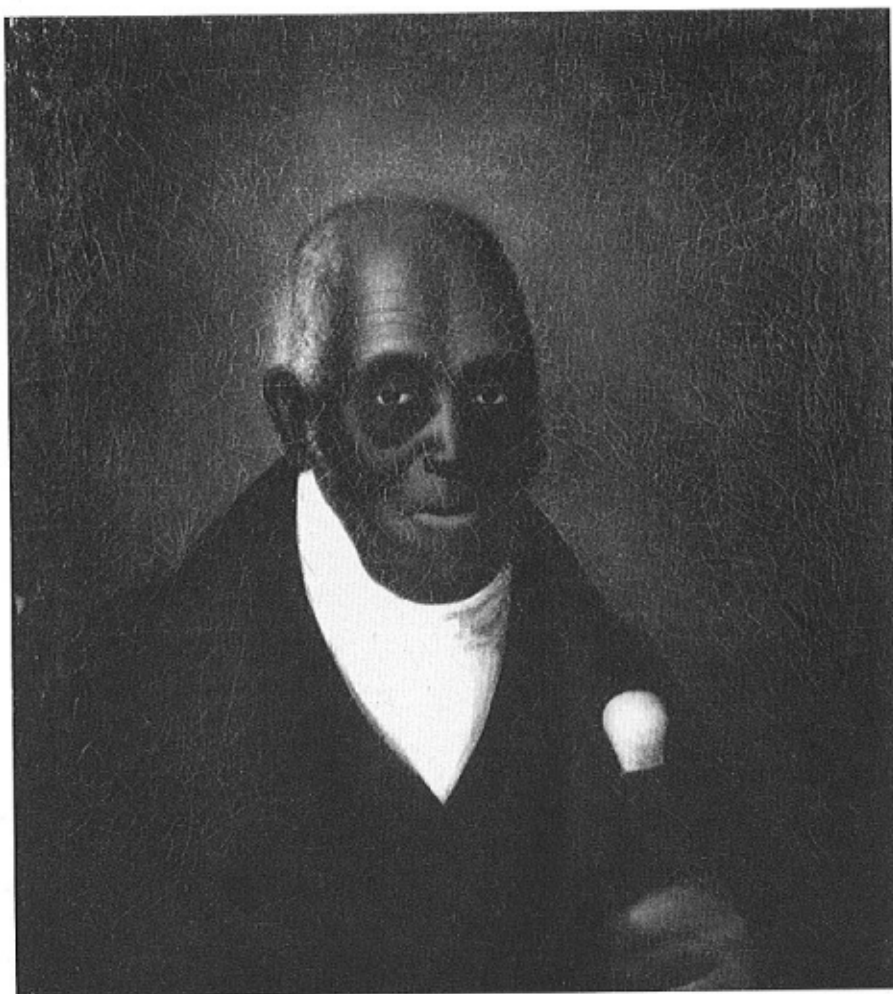
PLAN
des Forts, Batteries
et Poste de West-Point
1780.

A. Magasin débruit.	U. Colline de Bunker.
B. Vieilles Casernes.	K. Duck-Point.
C. Magasin militaire.	L. Jardin de Kosciuszki.
D. Muraille.	M. Prisons. Casernes.
E. Embarcaderes.	N. Ecole du Génie.
F. Hôpital.	O. Ateliers.
G. Batteries.	P. Etang.
H. Horn-Point.	R. Magasin milit.
	S. Bibliothèque.
	T. Quarter-Général.
	U. Laboratoire.

Plan umocnień w West Point zbudowanych przez Kościuszkę, narysowany przez francuskiego inżyniera (są to sekretne plany, które Benedict Arnold usiłował sprzedać Brytyjczykom), archiwum West Point.

*Agrippa Hull, ordynans
Kościuszki, ze zbiorów
Historical Collection
Stockbridge Library,
Stockbridge,
Massachusetts.*

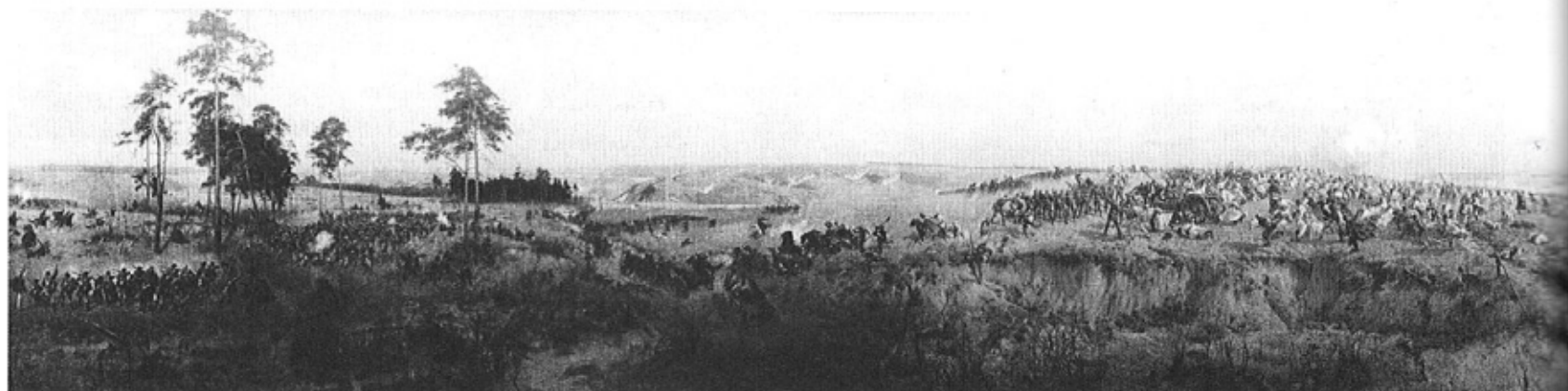

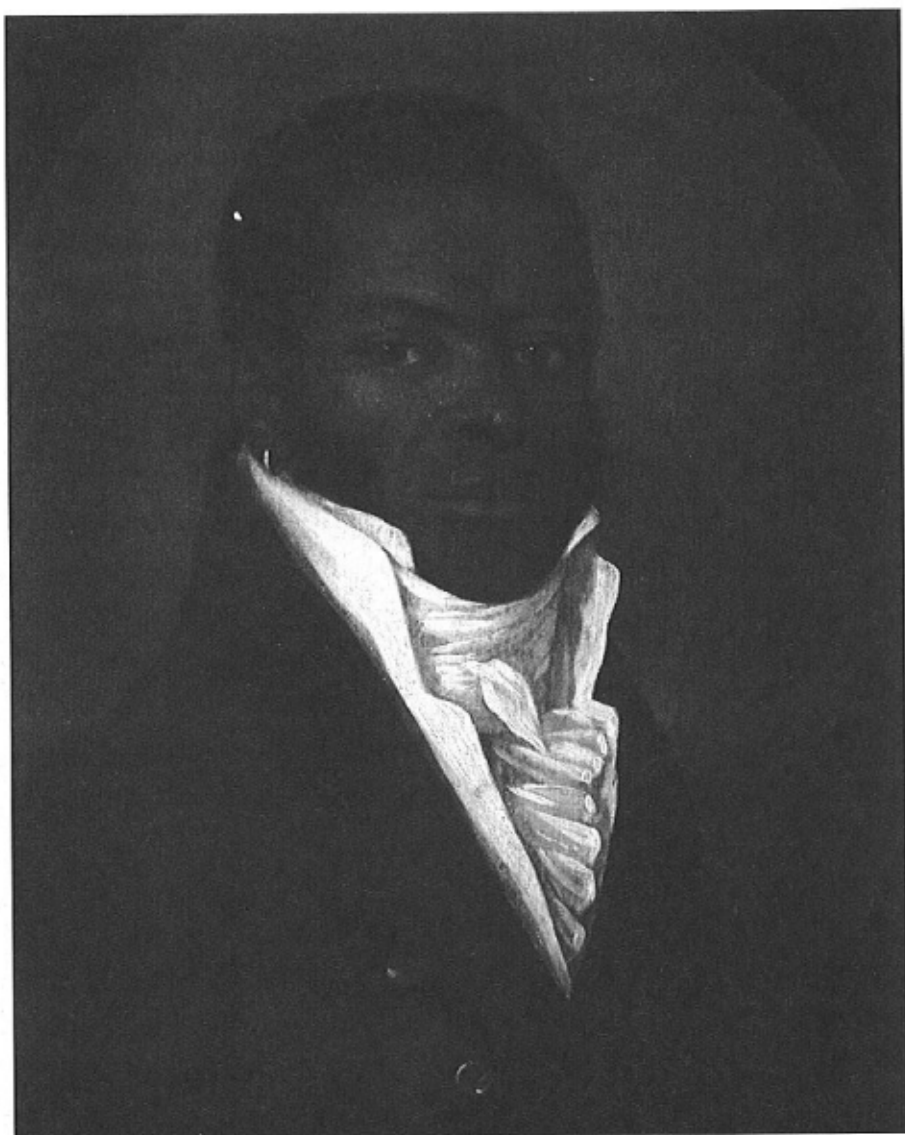
*Przysięga Kościuszki na rynku krakowskim,
obraz Michała Stachowicza, Muzeum Narodowe w Krakowie.
24 marca 1794 roku Kościuszko został Najwyższym Naczelnikiem
Siły Zbrojnej Narodowej.*

Modlitwa przed bitwą (Raclawice), obraz Józefa Chełmońskiego,
Muzeum Narodowe we Wrocławiu.

Panorama Raclawicka, obraz znajdujący się w muzeum
w kształcie rotundy we Wrocławiu, ma 114 metrów długości i 15 wysokości.
Został namalowany przez Jana Stykę i Wojciecha Kossaka, z pomocą Ludwiga Bollera,
Tadeusza Popiela, Zygmunta Rozwadowskiego, Teodora Axentowicza, Michała
Sozańskiego, Włodzimierza Tetmajera, Wincentego Wodzinowskiego.

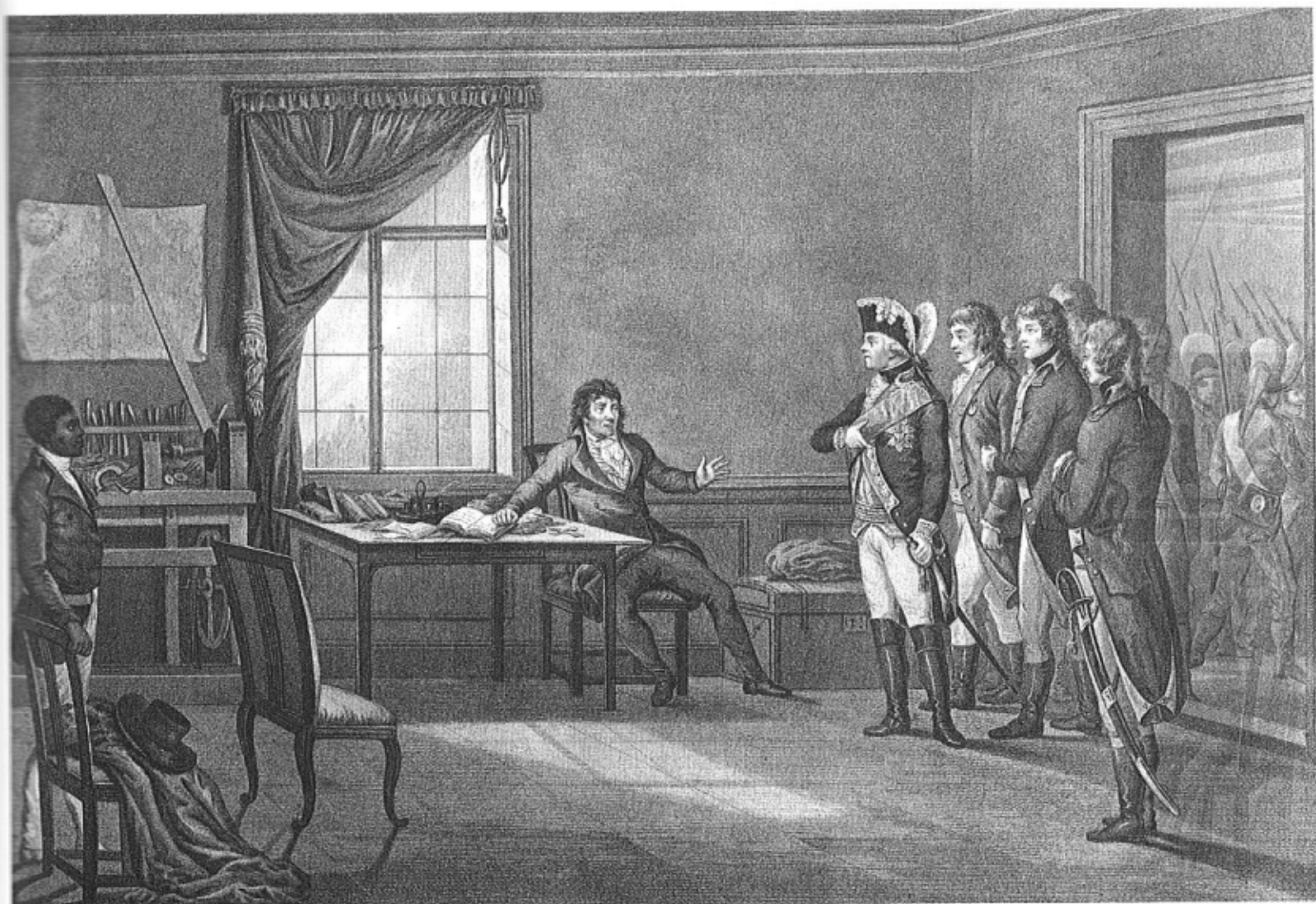
*Jean Lapierre, „Domingo”,
ordynans Kościuszki podczas insurekcji,
obraz Jana Józefa Sikorskiego, Muzeum Narodowe w Warszawie.*

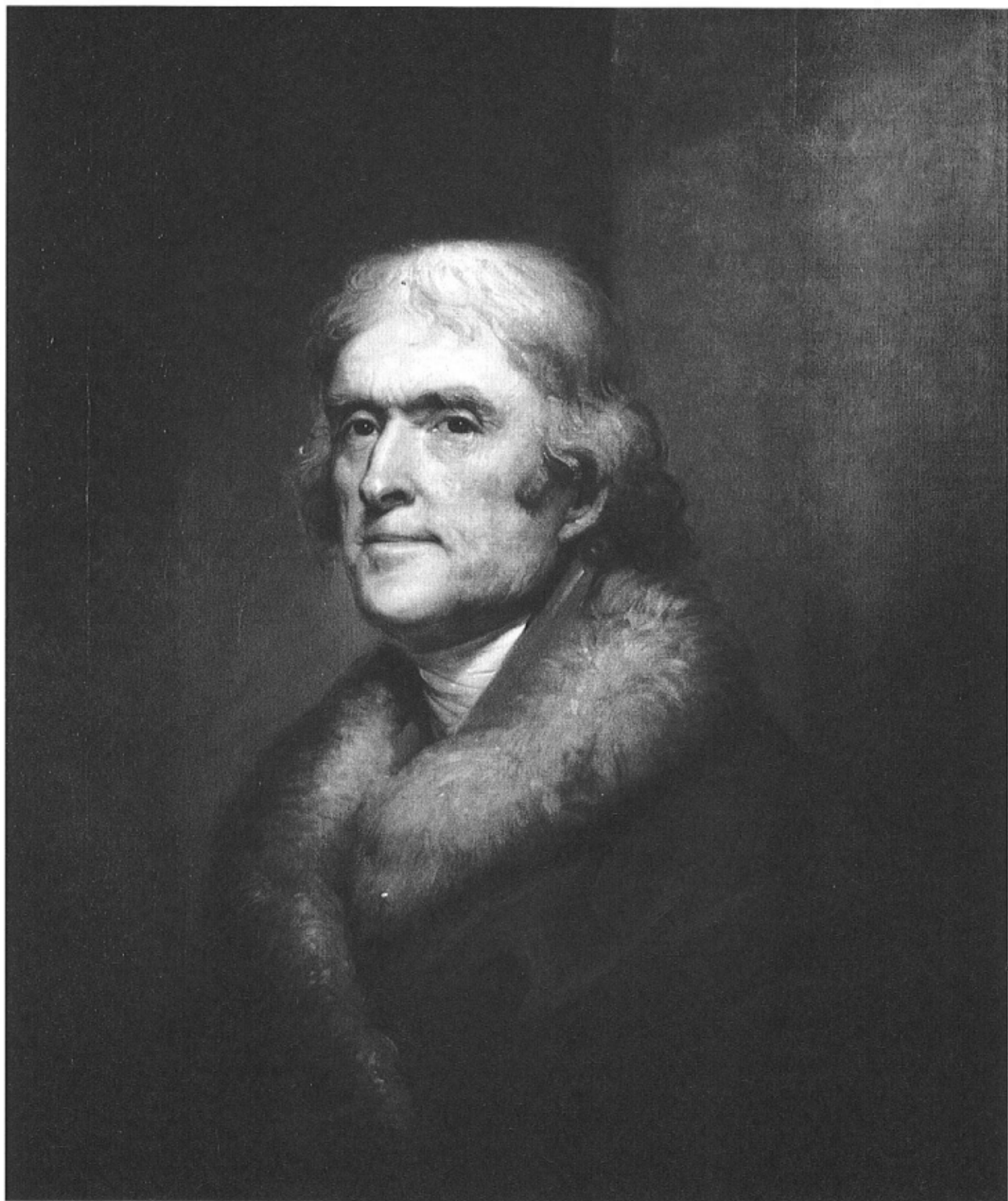

*Berek Joselewicz na obrazie nieznanego autora,
Muzeum Narodowe w Krakowie.*

Joselewicz był kupcem, który utworzył żydowską kawalerię walczącą
u boku wojsk Kościuszki z armią rosyjską.
Był to pierwszy żydowski oddział wojskowy od czasów biblijnych.

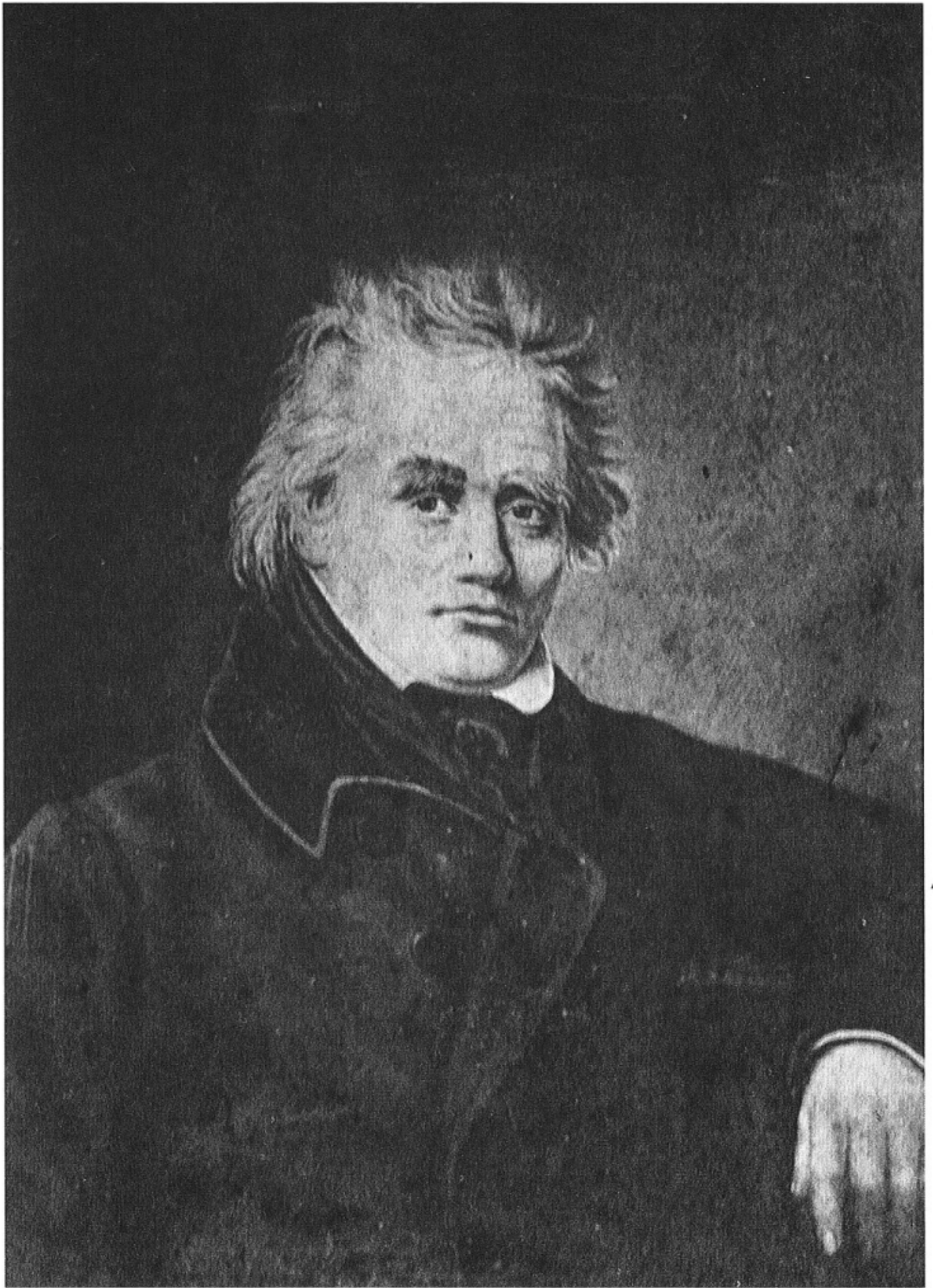
Paweł I, car rosyjski, składa wizytę Kościuszce w więzieniu,
obraz Thomasa Gaugaina,
Fundacja Kościuszkowska w Nowym Jorku. (Po lewej stoi Jean Lapierre.)

Thomas Jefferson, obraz Rembrandta Peale'a,
zbiory The New York Historical Society, nr 1867.306.
Jefferson ma na sobie futro, które dostał od Kościuszki.

Wódz Mały Żółt, Indiana Historical Society.
Wódz podarował Kościuszce tomahawk-fajkę pokoju na znak przyjaźni.

Kościuszko, obraz R.R. Reinagle'a, Fundacja Kościuszkowska w Nowym Jorku.
Polski wódz naczelny w ostatnim roku życia, na emigracji w Szwajcarii.

Kościuszko obiecał członkom żydowskiej społeczności, że jego nowy rząd zajmie się ich skargami. Wiele lat później rabin Lewi wspominał swoją rozmowę z przywódcą powstania: „Nic ja dla siebie nie pragnę – powiedział Kościuszko. – Oplakany stan ojczyzny jedynie mnie obchodzi, ratowanie onejże i uszczęśliwienie jej mieszkańców, między którymi i Wy policzeni jesteście, jest jedynym celem przedsięwzięcia mego”²⁰.

Aby uśmierzyć obawy szlachty, która niepokoiła się, że powstanie doprowadzi do chaosu w jej posiadłościach, oraz niepokój Kościoła katolickiego, że spiskowcy uzurpują sobie pełnię władzy i skonfiskują kościelny majątek jak we Francji, Kościuszko musiał zadbać, aby jego powstania nie postrzegano jako jakobińskiej rewolucji i aby polscy patrioci zdystansowali się od tego, co działo się w Paryżu pod hasłem „Liberté, Egalité, Fraternité”.

Kościuszko kazał sporządzić pieczęć z hasłem „Wolność Całość Niepodległość”, które odciskano na jego korespondencji i wypisywano na sztandarach. Naczelnny wódz powstania wysłał swoich szpiegów do Warszawy i innych miast Polski, żeby zaplanować przebieg wojny. Listy zaszywano w poduszkach lub pomysłowo ukrywano inaczej, aby nie wpadły w ręce Rosjan.

Żeby móc lepiej skoncentrować się na militarnych aspektach kampanii, Kościuszko powołał w Krakowie Komisję Porządkową, która miała zajmować się sprawami szlachty i kleru. Komisja postanowiła powołać pod broń wszystkich zdrowych mężczyzn w wieku od lat osiemnastu do dwudziestu ośmiu i wprowadziła podatek dochodowy, aby zebrać pieniądze na utrzymanie oddziałów.²¹

Komisja zwróciła się do szlachty i chłopów z okolicznych wsi, aby przysłali rekrutów wyposażonych w strzelby i amunicję albo czterometrowe piki i topory, a także kapelusz, dwie koszule, parę dobrych butów, gruby koc oraz suchary na sześć dni.

W ciągu następnych kilku dni Kościuszko sporządził wykaz jednostek, jakimi dysponował, i z radością witał chłopskich ochotników przybywających do miasta, uzbrojonych w kosy i sierpy używane przez nich do żęcia pszenicy. Chłopi prostowali zakrzywione ostrza swoich narzędzi, tworząc w ten sposób długą ostrą broń sieczną. Formacja chłopskiej piechoty otrzymała nazwę „kosynierzy”.

Zaczęły także napływać pieniądze. Jednym z pierwszych darczyńców był szlachcic Gabriel Taszycki, który przyjechał do Krakowa z sakwą

pełną monet i sreber wartości 20 756 złotych.²² Rodzina Czartoryskich i biskup krakowski Feliks Turski przesłali Kościuszcze tysiące złotych.²³ Kobiety sprzedawały biżuterię, rolnicy przyprowadzali konie i żywy inwentarz, przywozili kosy i strzelby. Kościuszko zaproponował, by sprzedano także złoty krzyż z krakowskiej katedry, co przyniosło dodatkowe sto osiemdziesiąt tysięcy złotych na utrzymanie armii.²⁴

26 marca Kościuszko dostał radosną wiadomość od generała Jana Mangeta, wysłanego z misją rekonesansową na poszukiwanie trzystuosobowej rosyjskiej brygady, która wymknęła się z Krakowa. Manget pobił Rosjan i przysłał do miasta cztery wozy zdobytej broni i amunicji.²⁵

Powstańcy przygotowywali się do walki ledwie tydzień, gdy dowiedzieli się, że rosyjski generał Fiodor Denisow maszeruje na Kraków na czele pięciotysięcznej armii. Gdyby przeciwnik otoczył i obległ miasto, powstanie zostałoby zdławione, zanim objęłoby całą Polskę. Naczelnik uświadomił sobie, że w tej sytuacji lepiej połączyć siły z jednostkami generałów Madalińskiego i Mangeta, którzy nękali przeciwnika w polu.

1 kwietnia Kościuszko wymaszerował z Krakowa na czele pospiesznie skleconej armii złożonej z ośmiuset pięćdziesięciu regularnych żołnierzy, dwustu młodych ochotników na koniach i czterystu kosynierów uzbrojonych w piki i topory.²⁶ W ciągu następnych kilku dni oddziały Madalińskiego, Mangeta i inne jednostki oraz chłopscy ochotnicy połączyli się z wojskami dowódcy powstania, dzięki czemu liczebność jego armii wzrosła do około pięciu tysięcy ludzi.²⁷

Caryca Katarzyna spodziewała się takiego obrotu wypadków. Kilka miesięcy wcześniej wysłała do Warszawy rosyjskiego generała szwedzkiego pochodzenia Iosifa Andriejewicza Igelströma, nakazując mu stłumić wszelkie ewentualne rozruchy. Igelström kazał swoim żołnierzom spać w mundurach na podłodze rosyjskiej ambasady w Warszawie i zażądał od Stanisława Augusta wydania oświadczenia potępiającego Kościuszkę. 2 kwietnia warszawskie gazety opublikowały „Uniwersał Najjaśn. Pana” zalecający władzom lokalnym przesyłanie „wszelkich akt i pism rewolucyjnych” do Rady Nieustającej „w celu postępowania sobie z przestępnymi jako buntownikami podług rygoru praw”²⁸.

„Wyjęty spod prawa” Kościuszko i jego powstańcy tymczasem byli już w drodze. Generał Denisow dokonał rozpoznania pozycji Kościuszki i postanowił zaatakować jego siły z dwóch stron, zamierzając